Jari Kostama
11.10.2022

Liikenne- ja viestintävaliokunta
Eduskunta
LiV@eduskunta.fi

Asia: VNS 8/2022 vp Valtioneuvoston huoltovarmuusselonteko

Energiateollisuus ry:n lausunto

Energiateollisuus ry (ET) kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Huoltovarmuusselonteko muodostaa kattavan kuvauksen huoltovarmuuden organisoinnista ja sen kehityskohteista Suomessa. Selonteko korostaa aivan oikein yksityisen sektorin keskeistä roolia huoltovarmuuden turvaamisessa julkista ja kolmatta sektoria kuitenkaan unohtamatta. Myös Venäjän hyökkäyksen Ukrainaan aiheuttama merkittävä muutos huoltovarmuuden kansainvälisessä toimintaympäristössä on otettu huomioon. Työn taustalla on lukuisia viime vuosina annettuja huoltovarmuutta sivuavia selontekoja ml. kansallinen riskiarviointi. ET:n mielestä em. erillisselontekojen ohella eduskunnalle annettava huoltovarmuusasiat kokoava selonteko on nyt tarpeen, ja käsityksemme mukaan vastaavia tulisi laatia myös tulevaisuudessa vähintäänkin muutaman vuoden välein. Selonteossa esitetään myös, että lainsäädännön ajantasaisuus tarkistetaan. Kannatamme ajatusta.

Selonteossa todetaan mielestämme aivan oikein, että kansainvälinen yhteistyö täydentää kansallista varautumista. Se ei voi kuitenkaan mitenkään korvata kansallista varautumista ja omia kansallisia toimia. Toki markkinaehtoinen huoltovarmuus edellyttää myös monipuolisia poliittisia ja kaupallisia kansainvälisiä suhteita, jotka ovat elintärkeitä Suomen kaltaiselle pienelle markkinoista riippuvalle toimijalle.

CER- ja NIS2-direktiivien toimeenpanossa olisi olennaista ottaa huomioon huoltovarmuuden nykyiset rakenteet ja välttää päällekkäistä sääntelyä. Edelleen toimeenpanossa tulisi muistaa tarkastella hallintonäkökulman ohella yritysten näkökulmaa eli mitä hyötyä yrityksille saadaan direktiivin toimeenpanosta.

Selonteossa nostetaan esiin joukko huoltovarmuuden ajankohtaisia uhkia kuten Venäjän sota Ukrainassa, ilmastonmuutos, kyberuhat ja hybridivaikuttaminen. Mielestämme riskitarkasteluun olisi tullut ottaa myös vieläkin vaikuttava pandemia sekä luonnon monimuotoisuuden väheneminen.

Selonteossa annetaan hyvä kuvaus olemassa olevasta huoltovarmuuden toimintamallista lakeineen, organisaatioineen ja rahoituksineen. Sen sijaan mahdollisia kehitysehdotuksia ei esitetä. Huoltovarmuuskeskuksen meneillään olevaa organisaatiouudistusta selonteko ei myöskään tunnista. Onneksi sentään esiin nostetaan Huoltovarmuuskeskuksen arvokas ohjelmatyö, joka on selkeästi tehostanut ja terävöittänyt Huoltovarmuuskeskuksen toimintaa.

Energiamurroksen myötä Suomen energiahuolto siirtyy fossiilitaloudesta bio- ja kiertotalouteen. Tällöin fossiilipolttoaineista kerättävä huoltovarmuusmaksu ei kykene enää ylläpitämään riittäviä tuottoja huoltovarmuustoiminnan rahoittamiseksi. Huoltovarmuusrahaston kantokyky tulee turvata ja on löydettävä uudet rahoituslähteet kantokyvyn turvaamiseksi. Huoltovarmuusrahasto tulee säilyttää

jatkossakin budjetin ulkopuolisena nopeana ja joustavana sekä päivän politiikan saavuttamattomissa olevana huoltovarmuuden turvaamiseen liittyvien hankkeiden keskeisenä rahoituslähteenä.

Selonteon energiahuoltoa koskeva osio kuvaa eräitä energiasektorin lyhyen aikavälin kehittämistarpeita. Kuvauksesta puuttuu pitemmän aikavälin tarkastelu luovuttaessa fossiilisten polttoaineiden käytöstä ja siirryttäessä bio- ja kiertotalouteen. Ilmastonmuutoksen torjunta ja luonnon monimuotoisuuden vähenemisen pysäyttäminen ovat myös reunaehtoja tulevaisuuden huoltovarmuuden turvaamiselle. Selonteossa ei myöskään esitetä mitään energian siirtoverkkojen (sähkö, kaukolämpö, kaasut) osalta, vaikka niiden rooli on keskeinen tulevaisuuden puhtaan energiajärjestelmän luomisessa. Yhteiskunnan sähköistymisestä ei ole myöskään sanaakaan. Uuden puhtaan energiajärjestelmän huoltovarmuutta turvaavia toimia ei siten ole selonteossa kattavasti kuvattu.

Lisätietoja: jari.kostama@energia.fi, 050 3011 870